

Polismyndighetens behandling av känsliga personuppgifter i underrättelseverksamheten

1. SAMMANFATTNING

Säkerhets- och integritetsskyddsmyndigheten har granskat Polismyndighetens behandling av känsliga personuppgifter om etniskt ursprung, politiska åsikter, religiös övertygelse, hälsa, sexualliv och sexuell läggning i två gemensamt tillgängliga uppgiftssamlingar. Granskningen har omfattat ett urval av personregistreringar och varit begränsad till frågan om det är absolut nödvändigt att behandla de känsliga personuppgifterna. Nämnden bedömer att behandlingen av de granskade känsliga personuppgifterna i två fall inte är lagenlig i det avseendet. Nämnden anser också att Polismyndigheten i ett fall borde valt ett annat ord än ”zigenare” vid beskrivning av en person, då ordet kan uppfattas som kränkande.

2. BAKGRUND

2.1. Inledning

Den 24 januari 2019 beslutade nämnden att granska Polismyndighetens behandling av känsliga personuppgifter om etniskt ursprung, politiska åsikter, religiös övertygelse, hälsa, sexualliv och sexuell läggning i två gemensamt tillgängliga uppgiftssamlingar i it-systemet Surfa 2. Uppgiftssamlingarna, som rör människohandel och människosmuggling, används i Polismyndighetens arbete med att förebygga, förhindra och upptäcka brottslig verksamhet (underrättelseverksamhet).

Granskningen har varit begränsad till frågan om behandlingen av de känsliga personuppgifterna är absolut nödvändig för ändamålet med behandlingen.

2.2. Rättsliga utgångspunkter

Personuppgifter som avslöjar ras, etniskt ursprung, politiska åsikter, religiös eller filosofisk övertygelse eller medlemskap i fackförening eller som rör hälsa, sexualliv eller sexuell läggning (känsliga personuppgifter) får inte behandlas (2 kap. 11 § första stycket brottsdatalagen [2018:1177]). Om uppgifter om en person behandlas får de dock kompletteras med känsliga personuppgifter när det

är absolut nödvändigt för ändamålet med behandlingen (2 kap. 11 § andra stycket brottsdatalagen). Med hänsyn till den restriktivitet som ligger i uttrycket ”absolut nödvändigt” måste behovet av att göra sådana kompletteringar provas nog i det enskilda fallet.¹

3. UTREDNINGEN

3.1 Genomförande

Den 6 mars 2019 genomfördes en inspektion vid Polismyndigheten. Sökningar gjordes i de aktuella uppgiftssamlingarna på sökbegrepp i form av ord som kan avslöja känsliga personuppgifter om etniskt ursprung, politiska åsikter, religiös övertygelse, hälsa, sexualliv och sexuell läggning. 27 dokument där sökningarna gav träff valdes ut för en närmare granskning.

Efter inspektionen har Polismyndigheten på nämndens begäran besvarat frågor rörande registreringar av känsliga personuppgifter i åtta av dokumenten. En sammanfattning av Polismyndighetens svar återges i avsnitt 3.3.

3.2 Nämndens iakttagelser

Vid granskningen noterades bl.a. följande exempel.

Exempel 1 rörde ett underrättelseuppslag där det anges att en person eventuellt ska vara finsk zigenare.

Exempel 2 rörde en dokumentbeskrivning där det anges att personer hyr bostad av en känd missbrukare.

Exempel 3 rörde ett underrättelseuppslag där det anges att en person är pedofil och att personen ska ha förgripit sig på flera småpojkar.

3.3 Polismyndighetens svar

Polismyndigheten har anfört bl.a. följande avseende ovanstående exempel.

I det första exemplet kommer uppgifterna från en källa. Uppgifter om etnicitet kan ofta vara helt nödvändiga att behandla för att kunna identifiera och kartlägga okända gärningspersoner. Då det är ett av få kännetecken på personen, och det är av stor vikt att kunna eftersöka personen som kan misstänkas för en allvarlig brottslig verksamhet, är uppgiften om etniskt ursprung absolut nödvändig att behandla. När en uppgiftslämnarens information lämnas i ett underrättelseuppslag är det oftast lämpligt att använda just de uppgifter som lämnas av källan för att inte riskera förvanskning av information genom att polisanställda lägger på

¹ Prop. 2017/18:232 s. 447.

egna värderingar i det skede som informationen från en källa sakligt ska dokumenteras.

I det andra exemplet är det fråga om att en dokumentbeskrivning innehåller uppgiften missbrukare, medan själva dokumentet, underrättelseuppslaget, inte innehåller en sådan uppgift. Beskrivningen har förts in av den deskfunktion som har mottagit underrättelseuppslaget. Ordet missbrukare i beskrivningen tar sikte på att en person som hyr ut en bostad förekommer i stor omfattning i belastningsregistret och misstankeregistret avseende narkotika, vilket framgår av själva underrättelseuppslaget. Uppgiften är absolut nödvändig att behandla, då det är en relevant omständighet att den person som hyr ut bostaden brukar narkotika. Den omständigheten kan t.ex. medföra en risk för personerna som hyr bostaden att hamna i en mer utsatt position än de redan är, då personen skulle kunna förse dem med narkotika som de börjar bruka.

I det tredje exemplet har bl.a. uppgiften pedofil lämnats av en källa. All slags information om personen kan vara av relevans för att kunna bedöma personens brottsliga verksamhet. Den nu aktuella uppgiften beskriver omständigheter som ger en bild av att uppgifter som personen själv ska ha gjort gällande inte stämmer och är absolut nödvändig att behandla för ändamålet.

4. NÄMNDENS BEDÖMNING

Nämnden har i ett fall noterat ett underrättelseuppslag som innehåller ordet ”zigenare”. Det rör sig om uppgifter som lämnats av en källa för att beskriva en person. Nämnden ifrågasätter inte att det är absolut nödvändigt att behandla en känslig personuppgift om etnicitet i det aktuella fallet. Nämnden har också förståelse för vikten av att Polismyndigheten återger källor korrekt. Om uppgifter som lämnats innehåller kränkande beskrivningar eller begrepp torde det emellertid inom underrättelseverksamheten sällan vara nödvändigt att återge den exakta ordalydelsen.² Som föreskrivs i 2 kap. 7 § andra stycket brottsdatalagen ska uppgifter som beskriver en persons utseende utformas på ett objektivt sätt med respekt för människovärdet. Mot denna bakgrund anser nämnden att Polismyndigheten borde ha valt ett annat ord än ”zigenare” vid beskrivning av personen.

I ett annat fall har nämnden noterat att det i dokumentbeskrivningen till ett underrättelseuppslag anges att en person är missbrukare. Polismyndigheten har angett att ordet missbrukare i beskrivningen tar sikte på uppgiften i underrättelseuppslaget om flitig förekomst i belastningsregistret och misstankeregistret

² Se exempelvis nämndens uttalande från den 16 februari 2017 ”Polismyndighetens behandling av känsliga personuppgifter avseende etnicitet i underrättelseverksamheten vid Nationella operativa avdelningen och region Stockholm” (dnr 142-2016).

avseende narkotika. Det Polismyndigheten vill förmedla i dokumentbeskrivningen är alltså en omständighet som i underrättelseuppslaget anges utan angivande av den känsliga personuppgiften missbrukare. Enligt nämndens bedömning kan behandlingen av den aktuella uppgiften i beskrivningen därmed inte anses vara absolut nödvändig för ändamålet med behandlingen.

Vidare har nämnden noterat att det i ett underrättelseuppslag anges att en person är pedofil. Samtidigt anges att personen ska ha förgripit sig på flera småpojkar. Nämnden har förståelse för att uppgiften om att personen förgripit sig på unga pojkar kan vara relevant information i sammanhanget och absolut nödvändig att behandla. Även om det är av vikt att återge källor korrekt anser nämnden, med hänsyn till den restriktivitet som ska präglade behandlingen av känsliga personuppgifter, att det inte är absolut nödvändigt att dessutom ange att personen är pedofil.

Gällande de övriga granskade känsliga personuppgifterna bedömer nämnden, efter erhållna svar och förtydliganden från Polismyndigheten, att dessa är absolut nödvändiga för ändamålet med behandlingen. Resultatet av granskningen föranleder ändå nämnden att uppmana Polismyndigheten att vara restriktiv med behandlingen av känsliga personuppgifter och att pröva noga i varje enskilt fall om en behandling är absolut nödvändig.

5. BESLUT

Med detta uttalande avslutas ärendet.

På Säkerhets- och integritetsskyddsnämndens vägnar

Gunnel Lindberg

I avgörandet har deltagit: Gunnel Lindberg (ordförande), Barbro Thorblad, Linnéa Darell, Cecilia Dalman Eek, Berit Jóhannesson, Zayera Khan, Christina Linderholm, Ewa Samuelsson, Mats Sander och Jonas Åkerlund (enhälligt).

Föredragande: Lisa Klasson

Expedition till:

Polismyndigheten, Rättsavdelningen, enheten för rättslig styrning och stöd (dnr A071.365/2019)

Kopia för kännedom till:

Datainspektionen